

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Центр професійної та післядипломної освіти
Кафедра управління імені Олега Балацького

Шифр _____

Наказ ректора
про затвердження теми

«До захисту допускається»
завідувач кафедри
_____ І.І.Рекуненко

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
на тему
«Соціально – економічний розвиток об'єднаних територіальних громад
в умовах адміністративно – територіальної реформи
(на прикладі Боромлянської ОТГ)»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітньо-професійна програма «Державна служба»

Студента гр. ДС.мз-01с/2

Гонтаренко Аліни Олександрівни

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр.

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ Гонтаренко А.О.

Керівник: _____

к.е.н. Кубатко Вікторія Василівна

Суми 2021р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Центр професійної та післядипломної освіти
Кафедра управління імені Олега Балацького

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

_____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА
за спеціальністю

281 Публічне управління та адміністрування (Державна служба)

студентці групи ДСмз-01с/2

Гонтаренко Аліни Олександрівни

1. Тема роботи: **«Соціально – економічний розвиток об'єднаних територіальних громад в умовах адміністративно – територіальної реформи**

(на прикладі Боромлянської ОТГ)»

затверджена наказом по СумДУ № _____ від „_____” _____ 20____ р.

2. Термін подання студентом закінченої роботи _____

3. Мета кваліфікаційної роботи: виявлення основних проблем управління в Боромлянській ОТГ в умовах адміністративно – територіальної реформи та пошук шляхів підвищення рівня соціально – економічного розвитку.

4. Об'єкт дослідження: діяльність об'єднаних територіальних громад як елементу системи місцевого самоврядування.

5. Предмет дослідження: визначення особливостей соціально – економічного розвитку Боромлянської ОТГ.

6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах Конституції України, Законів України, щорічної статистичної звітності Боромлянської ОТГ.

7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

№ пор.	Назва розділу	Термін подання
I	Теоретичні основи соціально – економічного розвитку ОТГ	
II	Аналіз діяльності Боромлянської ОТГ в умовах адміністративно – територіальної реформи	
III	Шляхи підвищення рівня соціально – економічного розвитку ОТГ	

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи магістра:

У розділі 1 студент повинен дослідити теоретичні основи соціально – економічного розвитку територіальних громад, визначити поняття територіальних громад та їх місця у системі публічного управління та розглянути організаційні форми об'єднаних територіальних громад

У розділі 2 студент повинен провести аналіз діяльності Боромлянської ОТГ в умовах адміністративно – територіальної реформи

У розділі 3 студент повинен обґрунтувати основні фактори підвищення рівня соціально – економічного розвитку Боромлянської ОТГ і розглянути методику та основні етапи побудови ефективної програми розвитку Боромлянської ОТГ.

8. Консультації щодо виконання роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	Кубатко В. В.		
2	Кубатко В. В.		
3	Кубатко В. В.		

9. Дата видачі завдання : _____

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис)

к.е.н Кубатко В.В.
(П. І. П/б)

Завдання до виконання одержав _____
(підпис)

Гонтаренко А.О.
(П. І. П/б)

АНОТАЦІЯ

Розглянуто теоретичні основи соціально – економічного розвитку територіальних громад. Визначено поняття територіальних громад та їх місце у системі публічного управління, розглянуті організаційні форми об'єднаних територіальних громад та визначено зміст основних принципів і функцій організаційної діяльності об'єднаних територіальних громад.

Проведене аналітичне дослідження діяльності Боромлянської ОТГ, та визначено організаційно – правові аспекти і засади соціального і економічного розвитку Боромлянської ОТГ.

Сформульовано основні фактори підвищення рівня соціально – економічного розвитку територіальних громад села і розглянуто методiku та основні етапи побудови ефективної програми розвитку сільських територіальних громад.

РЕФЕРАТ

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який містить 43 найменування. Загальний обсяг дипломної роботи становить 45 стор., у тому числі 5 рисунків та 1 таблиця, список використаних джерел – 6 сторінок.

Мета кваліфікаційної роботи: виявлення основних проблем управління в Боромлянській ОТГ в умовах адміністративно – територіальної реформи та пошук шляхів підвищення рівня соціально – економічного розвитку.

Завдання:

- розгляд теоретичних основ соціально – економічного розвитку територіальних громад;
- визначення поняття територіальних громад та їх місця у системі публічного управління;
- розгляд організаційних форм об'єднаних територіальних громад та визначення змісту основних принципів і функцій організаційної діяльності ОТГ;
- проведення аналітичного дослідження діяльності Боромлянської ОТГ;
- визначення організаційно – правових аспектів і засади соціального та економічного розвитку Боромлянської ОТГ;
- аналіз факторів підвищення рівня соціально – економічного розвитку територіальних громад села та розгляд методики і основних етапів побудови ефективної програми розвитку сільських територіальних громад.

Об'єкт дослідження: діяльність об'єднаних територіальних громад як елементу системи місцевого самоврядування.

Предмет дослідження: пошук шляхів підвищення рівня соціально – економічного розвитку Боромлянської ОТГ в умовах адміністративно – територіальної реформи.

Методи дослідження. загальнонаукові методи пізнання економічних явищ та методи інституційного аналізу.

Ключові слова: МІСЦЕВЕ УПРАВЛІННЯ, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, ОРГАНИ САМОВРЯДУВАННЯ, ОБ'ЄДНАНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОБ’ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	9
1.1 Поняття територіальних громад та їх місце у системі публічного управління.....	9
1.2 Організаційні форми об’єднаних територіальних громад.....	11
1.3 Аналіз принципів діяльності об’єднаних територіальних громад в умовах адміністративно- територіальної реформи.....	13
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БОРОМЛЯНСЬКОЇ ОТГ В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО – ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ.....	17
2.1 Організаційно- управлінська структура Боромлянської ОТГ	17
2.2 Організаційно – правові аспекти діяльності Боромлянської ОТГ.....	19
2.3 Основні засади соціального та економічного розвитку Боромлянської ОТГ.....	22
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОТГ.....	30
3.1 Формування програми соціально- економічного розвитку ОТГ.....	30
3.2 Напрямки підвищення ефективності взаємодії між органами місцевого самоврядування та громадою.....	36
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	40

ВСТУП

Протягом усього існування держави як політико-правового та соціального інституту важливою його складовою було місцеве самоврядування. Як показує історичний досвід та світова практика, саме управління на місцях як одна з початкових та фундаментальних ланок публічного управління є ключовою та невід'ємною частиною як механізму державної влади, так і суспільного життя загалом.

Сучасна ідея людства – стійкий територіальний розвиток, узгодженість економічної, соціальної та екологічної складових якого визначається вертикальною інтеграцією всіх рівнів управління та узгодженістю формованої з метою досягнення такого розвитку політикою глобальному, національному, регіональному та місцевому рівнях.

Об'єктом дослідження при написанні дипломної роботи є діяльність об'єднаних територіальних громад як елементу системи місцевого самоврядування.

Предметом дослідження є пошук шляхів підвищення рівня соціально – економічного розвитку Боромлянської ОТГ в умовах адміністративно – територіальної реформи.

Мета роботи: виявлення основних проблем управління в Боромлянській ОТГ в умовах адміністративно – територіальної реформи та пошук шляхів підвищення рівня соціально – економічного розвитку.

Для досягнення визначеної мети були сформульовані наступні завдання:

- розгляд теоретичних основ соціально – економічного розвитку територіальних громад;
- визначення поняття територіальних громад та їх місця у системі публічного управління;

- розгляд організаційних форм об'єднаних територіальних громад та визначення змісту основних принципів і функцій організаційної діяльності ОТГ;
- проведення аналітичного дослідження діяльності Боромлянської ОТГ;
- визначення організаційно – правових аспектів і засади соціального та економічного розвитку Боромлянської ОТГ;
- аналіз факторів підвищення рівня соціально – економічного розвитку територіальних громад села та розгляд методики і основних етапів побудови ефективної програми розвитку сільських територіальних громад.

Основними методами дослідження постали: загальнонаукові методи пізнання економічних явищ та методи інституційного аналізу.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕОРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1.1 Поняття територіальних громад та їх місце у системі публічного управління

До групи визначень соціально-територіального підходу входять визначення громад у територіальних місцях, у яких загальною основою виступають територія, територіальні інтереси або інші якісні ознаки суб'єктів спільноти.

Територіальна громада визначеної місцевості це «група людей, об'єднана географічно, що поділяє загальну культуру, цінності, та володіє загальними расовими, національними, соціальними ознаками. Жителі певної території мають спільні інтереси. Спільними інтересами мешканців є:

- покращення умов життя громадян;
- створення сприятливого середовища життєдіяльності населення територіальної організації;
- охорона громадського порядку;
- ефективне управління муніципальною власністю;
- фінансовими засобами місцевих органів;
- забезпечення комплексного соціально-економічного розвитку муніципальних формувань.

У цілому, сучасні автори, які формулюють більшість визначень місцевого територіального утворення у межах соціально-територіального підходів розглядають його як соціальну групу, «що об'єднує населення муніципального утворення, здійснює життєдіяльність у межах, має спільні інтереси та володіє однаковою системою цінностей.

Безперечною перевагою розгляду місцевого громадського утворення як соціальної групи чи соціальної спільності є розроблені методики вивчення сутності місцевих спільнот, що існують у науковій літературі. У той самий час авторам термінів часто доводиться уточнювати, що поняття місцеве співтовариство не тотожне поняттю місцеве населення. Одночасно дослідники усвідомлюють обмеженість як соціально-територіального, так і комунітарного підходів і прагнуть дати визначення місцевій територіальній громаді через виділення найбільш значущих з їхньої точки зору характеристик. Не даючи конкретного визначення місцевому організаційному утворенню мешканців, як робоче визначення для пошуку місцевих спільнот можна використовувати поняття «самосвідома еліта».

Можна використовувати термін, близький поняттю місцеве територіальне утворення – сусідське співтовариство. Територіальна громадська спільнота «частина сучасного громадського суспільства, що реалізується через активну участь громадян у місцевому житті та через різноманітні громадські структури» пов'язує визначення місцевих спільнот про те, які соціальні проблеми вони вирішують. Наприклад, місцеві спільноти можуть розглядатися, як «сформовані за тими чи іншими ознаками меншини, які усвідомлюють і захищають свої інтереси від посягань інших спільнот, кланів, груп та держави», як «особливий соціокультурний феномен, що характеризується високою щільністю міжособистісних міжгрупових комунікативних зв'язків, що передбачає наявність розвиненого та облаштованого клубного простору», як «соціальні резервації» для людей, що перебувають у кризовій ситуації, або як колективний замовник, власник та користувач обладнання у сфері житлово-комунального господарства.

Більш точним є підхід, що розглядає місцеве співтовариство як певну стадію розвитку територіальної спільності. Територіальна спільність – «спільність громадян, які постійно або переважно проживають всередині

кордонів територіального утворення, що об'єдналися для здійснення громадського самоврядування».

Місцеве населення – це лише передумова місцевої спільноти.

Населення муніципального утворення, щоб стати спільнотою, має навчитися усвідомлювати свої спільні інтереси як інтереси громадян, що живуть на одній території.

1.2 Організаційні форми об'єднаних територіальних громад

Безпосередня демократія у системі місцевого самоврядування здійснюється у вигляді різних форм прямого волевиявлення населення чи його окремих груп, які у межах районів, міст, районах у містах, селищ, сільських поселень, у яких здійснюється місцеве самоврядування. Вона відіграє особливу роль його реалізації.

До безпосередніх форм об'єднаних територіальних громад (ОТГ) за участю населення відносяться [17]:

- конференційні зібрання;
- сходи;
- вибори органів ОТГ;
- опитування;
- діяльність з права;
- звернення;
- територіальні дискусії;
- громадські подання.

Аналіз теоретичних уявлень про місцеву спільноту дозволив виділити основні положення, що описують розуміння сутності місцевих спільнот у науковій літературі:

- 1) місцеве співтовариство – форма соціальної організації суспільства;

- 2) місьцеве співтовариство – сукупність специфічних соціальних взаємодій людей, пов'язаних із спільністю життя на спільній території;
- 3) місьцеве співтовариство соціальна агрегація населення, яка за певних умов може стати соціальною групою;
- 4) місьцеве співтовариство – соціальна група, всередині якої люди об'єднуються на основі спільного в їхній життєдіяльності та спілкування між собою;
- 5) місьцеве співтовариство стадія розвитку соціально-територіальної спільності, що має особливий тип соціальних відносин для людей.

Найчастіше місьцеве територіальне співтовариство розглядається як соціальна група або соціальна спільність, але більшість авторів згодні, що місьцева спільнота є складним соціальним феноменом, що об'єднує ознаки малої групи і суспільства в цілому.

Спроби дати визначення сутності місьцевого співтовариства у сучасному значенні відображають прагнення дослідників відобразити зв'язок мікросоціальних процесів та структур із локальними соціальними процесами.

Теоретичні підходи до розуміння сутності місьцевого співтовариства: комунітарний та соціально-територіальний – не суперечать, а доповнюють одне одного. У той же час продовжують пошуки нового комплексного походу, який може бути названий територіально-колективістським або територіально-спільнотним.

Місьцева спільнота в даному випадку може розумітись як особлива стадія розвитку соціально-територіальної спільності, яка характеризується високим ступенем «територіальної самоідентифікації мешканців, інтенсивними внутрішніми взаємодіями, усвідомленістю спільних територіальних інтересів, наявністю елементів самоорганізації та самоврядування».

1.3 Аналіз принципів діяльності об'єднаних територіальних громад в умовах адміністративно- територіальної реформи

В процесі адміністративно – територіальної реформи Верховна рада вирішила скоротити кількість районів: зараз їх у країні налічується 490, після перетворень залишиться 138. Автори ініціативи стверджують, що влада на місцях стане більш ефективною та зрозумілою. Нинішні межі районів прокреслили ще за радянських часів, у першій половині минулого століття. Вони не відповідають сучасним стандартам, тому треба наводити лад.

Нові райони визначив український мінрегіон. У відомстві зазначають, що керувалися двома критеріями: чисельність населення району має перевищувати 150 тис. осіб, а територія має бути «компактною, географічно цілісною та нерозривною». Карти підготовлені на основі пропозицій обласних державних адміністрацій та консультацій з асоціаціями та експертним середовищем.

Під час адміністративно – територіальної реформи враховувалася кількість населення, логістика, безпека. «Переможцем» ставало те місто, в якому мешкає понад 10 тис. мешканців і яке знаходиться ближче до географічного центру району. Але на думку аналітиків деякі регіони відформатували особливо сильно. Наприклад, у Тернопільській області із 17 районів зробили три, у Волинській замість 16 буде чотири. Території нових районів будуть безпрецедентно більшими. Наприклад, на Житомирщині ліквідовано Любарський район, його територію передали Житомирському. Відстань від колишнього до нинішнього райцентру – 82 км, від віддалених сіл ще більша.

Зазначимо, що реальна мета адміністративно – територіальної реформи – оптимізація державних послуг. В районних адміністраціях зараз працює 48 тис. держслужбовців, а після укрупнення їх залишиться 14 тис.

Принципи територіального громадського самоврядування – це зумовлені природою місцевого самоврядування базові основи та ідеї, на яких ґрунтується організація та діяльність населення, яке формує органи ОТГ для вирішення питань місцевого значення.

Основні принципи організації та функціонування ОТГ [39]:

1. широкої та активної участі населення та його об'єднань у напрацюванні, прийнятті та реалізації рішень з питань розвитку своєї території;
2. самостійності, що передбачає створення органів ОТГ населенням, а також визначення фінансових джерел їх діяльності;
3. поєднання територіальних та місцевих інтересів з регіональними та державними інтересами;
4. захисту прав та інтересів населення території.

До функцій територіального громадського самоврядування відносяться основні напрямки їхньої діяльності, а саме [26]:

1. забезпечення участі мешканців території у вирішенні питань місцевого значення;
2. використання муніципальної власності (зокрема, оренда нежитлових муніципальних приміщень) під час передачі їх у користування з прав господарського відання муніципальному унітарному підприємству чи права оперативного управління установі у разі, коли це зачіпає інтереси громадян території дії ОТГ;
3. прийом виконаних робіт з благоустрою та озеленення територій, ремонту та реконструкції житлового фонду, об'єктів соціальної інфраструктури, житлово-комунального господарства, доріг та тротуарів, розташованих на території дії ОТГ;
4. формування промислових, рекреаційних та інших функціональних зон та об'єктів, використання природних ресурсів, охорона історико-культурної спадщини та навколишнього середовища;

5. приватизація об'єктів побутового обслуговування населення та торговельних підприємств на території дії ОТГ;
6. забудова муніципальних земельних ділянок у межах території дії ОТГ, зведення на них будівель та споруд, здійснення перебудови або знесення будівель, крім випадків забудови земельної ділянки відповідно до генерального плану та проектів планування та забудови, надання (передачі) земельних ділянок громадянам;
7. надання земельних ділянок і нерухомого майна, що перебуває на них, іншим юридичним особам у постійне та термінове користування, у тому числі і оренду;
8. порядок використання громадянами та юридичними особами земельних ділянок загального користування: території, на яких розташовані внутрішньоквартальні та дворові спортивні споруди, зони відпочинку та зелені насадження, автостоянки, сміттєзбірники, господарські прибудови, гаражі, місця вигулу свійських тварин та птахів;
9. участь у підтримці правопорядку на відповідній території;
10. інші рішення, що зачіпають інтереси громадян відповідної території та статутні повноваження ОТГ.

Зміст територіальної реформи виявляється у праві та реальній можливості громадян і обраних ними органів вирішувати самостійно всі питання місцевого значення, які закон надав у їхню компетентність [11]:

Основні принципи діяльності об'єднаних територіальних громад в умовах адміністративно- територіальної реформи полягають у наступних аспектах:

- 1) володіння територіальним майном, територіальними підприємствами, податками та зборами;
- 2) влаштування та розвиток територій громад та розвиток населення у них;
- 3) забезпечення освіти;
- 4) система охорони здоров'я;

- 5) розвиток система культура;
- 6) благоустрій та комунальна діяльність;
- 7) розвиток соціальних послуг;
- 8) забезпечення охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів;
- 9) підтримка та охорона культурних, історичних та архітектурних пам'яток;
- 10) розвиток спорту, відпочинку та туризму».

Таким чином, при аналізі процесу адміністративно- територіальної реформи місцевого самоврядування та в процесі визначення первинного суб'єкта цих реформ необхідно вест не правовий зміст громади, а про саме населен цієї громади.

Однією з причин низької ефективності системи місцевого самоврядування є відсутність зворотного зв'язку, який являє собою позитивну чи негативну реакцію населення на дії чи бездіяльність інших суб'єктів місцевого самоврядування [24].

Необхідно зробити висновок про те, що реформа загрожує недоступністю громадських послуг для населення, двовладдям та безвідповідальністю за стан справ на місцях. Тема укрупнення буде каталізатором що місцеві еліти, звільнені чиновники можуть стати проблемою для держави.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БОРОМЛЯНСЬКОЇ ОТГ В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО – ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ

2.1 Організаційно- управлінська структура Боромлянської ОТГ

Боромлянська об'єднана територіальна громада (далі ОТГ) була зареєстрована 18 грудня 2016 року через поєднання Боромлянської, Гребениківської та Жигайлівської сільських рад в результаті здійснення реформи адміністративно – територіального самоврядування.

Очолює Боромлянську ОТГ Романіка Василь Миколайович, обов'язки секретаря виконує Кліпатська Тетяна Миколаївна.

До свого складу Боромлянська ОТГ включає 11 населених пунктів, розташованих на її території. Загальна кількість населення по громаді становить 6237 чоловік.

Боромлянська ОТГ знаходиться з адресною с. Боромля, вул. Сумська, 2, Тростянецький район Сумської області.

Економіка Боромлянської ОТГ має розгалужену структуру. До її складу входять: три агровиробничих підприємства – ТОВ «Маяк», фермерське господарство «Боромлянське», ТОВ «Агрофірма «Семереньки», інкубаторно-птахівниче підприємство, ТОВ «Нафтогаз-Прима», ТОВ «НТЦ ТРІЗ», ТОВ «ТРІЗ ТЕХНО», ТОВ «Сантехопт», ТОВ «Логіка», управління водного господарства на міжрайонному рівні.

Також до складу виробничої інфраструктури Боромлянської ОТГ входить млин, чотири загальноосвітніх заклади чотири дитячих садочки, три сільських Будинки культури, сільський клуб, чотири бібліотеки, народний сільський краєзнавчий музей, три ФАПи, газорозподільча дільниця, підстанція електропостачання, дільниця ветеринарного обслуговування, відділ з питань

дорожнього обслуговування, відділення по соціальному обслуговування, в т. ч. надання допомоги на дому.

Виконавчий комітет Боромлянської сільської ради має наступну структуру:

- селищний голова;
- замісник селищного голови з питань діяльності виконавчого органу влади;
- замісник селищного голови;
- секретар ради виконавчого комітету;
- два старости сіл;
- відділ з загально організаційних питань – кількість працівників 5 чол.;
- відділ з гуманітарних та питань – кількість працівників 4 чол.;
- відділ з правового обслуговування – кількість працівників 2 чол.;
- відділ з питань організації процесу державної реєстрації – кількість працівників 1 чол.;
- бухгалтерський відділ – кількість працівників 3 чол..

Загальна кількість – 21 чоловік.

До складу виконавчого комітету Боромлянської сільської ради також входять наступні відділи :

- відділ з фінансово – економічних питань – кількість працівників 4 чол.;
- відділ з питань економічного розвитку – кількість працівників 1 чол.;
- відділ з питань земельних відносин та комунальної власності – кількість працівників 5 чол.;
- відділ з питань соціального супроводу сімей та захисту прав дітей – кількість працівників 1 чол.;
- відділ освіти – кількість працівників 6 чол.
- відділ соціального обслуговування та надання послуг по догляду вдома – кількість працівників 12 чол.

Загальний штат відділів Боромлянської ОТГ – 29 чоловік.

Також до складу виконавчих органів Боромлянської сільської ради входить персонал по обслуговуванню сільської ради : 3 сторожі, 2 техпрацівники та 2 водії.

На рис. 2.1 розглянемо склад та структуру виконавчого комітету Боромлянської ОТГ.

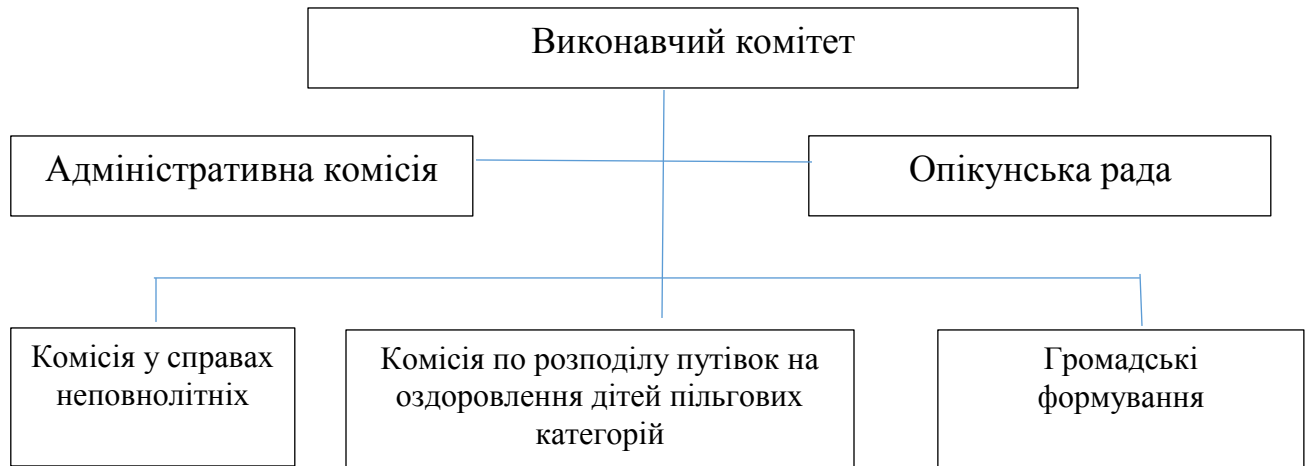

Рисунок 2.1 – Структура виконавчого комітету Боромлянської ОТГ

Необхідно зазначити, що адміністративно – територіальна реформа становить значний вплив на зміну у організаційній структурі органів управління в ОТГ. Так як, через скорочення кількості адміністративно – владних одиниць соціально – побутових установ, та інших територіальних утворень, відповідно виникають тенденції до скорочення органів управлінського апарату.

2.2 Організаційно – правові аспекти діяльності Боромлянської ОТГ

В даному дослідженні розглянемо зміст основних повноважень Боромлянської ОТГ.

Компетенція Боромлянської ОТГ визначається її Статутом на основі Положення про територіальне громадське самоврядування, виходячи з добровільно прийнятих Боромлянською об'єднаною територіальною громадою

зобов'язань та повноважень, що передаються їй органами місцевого самоврядування.

Визначимося з переліком основних правових засад аналізованої ОТГ відповідно до Положення про Боромлянську ОТГ.

Зокрема, Боромлянська ОТГ має право:

1. Приймати рішення про проведення зборів мешканців, проводити опитування громадської думки на території діяльності Боромлянської ОТГ та на основі їх аналізу давати відповідні пропозиції органам державної влади та місцевого самоврядування, організаціям та установам.
2. Брати участь у підготовці та реалізації планів соціально-економічного розвитку Боромлянської ОТГ, у розробці та виконанні соціальних програм, що зачіпають інтереси жителів даної території та здійснювати громадський контроль за виконанням даних планів та програм.
3. Проводити вивчення громадської думки щодо проектів будівництва, реконструкції та ремонту об'єктів соціально-культурного та побутового призначення, житлових будинків та об'єктів благоустрою, виробничої та соціальної сфери.
4. Здійснювати контроль за використанням житлового фонду, ходом підготовки житлового фонду до роботи в осінньо-зимовий період, за використанням за призначенням приміщень для роботи з дітьми та підлітками, для спортивної та іншої роботи.
5. Брати участь у вирішенні питань санітарного утримання та благоустрою території Боромлянської ОТГ, охорони зелених насаджень, водойм.
6. Заслуховувати на своїх засіданнях пояснення осіб, які допустили порушення громадського порядку, правил санітарної гігієни, інші порушення, приймати рішення щодо застосування до них заходів громадського впливу, у необхідних випадках надсилати матеріали до відповідних компетентних органів для притягнення порушників до адміністративної відповідальності.

7. Звертатися до суду у разі порушення загальнозначимих для населення даної території прав та законних інтересів громадян, які проживають на підвідомчій території.
8. Відкривати рахунок у банку.
9. Володіти та користуватися майном.
10. Кооперувати на добровільній основі кошти населення, підприємств, установ, організацій на розвиток соціальної інфраструктури на території Боромлянської ОТГ, створювати фонди місцевої ініціативи.
11. Самостійно здійснювати господарську діяльність відповідно до законодавства України.
12. Брати участь у створенні громадських організацій, створювати клуби за інтересами, аматорські об'єднання, центри дозвілля на території Боромлянської ОТГ та взаємодіяти з ними.
13. Виступати замовником на виконання робіт з благоустрою та ремонту житлового фонду, об'єктів соціальної інфраструктури.
14. Організовувати громадські роботи на території Боромлянської ОТГ.
15. Вести облік та надавати адресну допомогу малозабезпеченим, самотнім людям похилого віку, інвалідам та іншим категоріям соціально-незахищених громадян.
16. Узгоджувати з уповноваженими на це органами виділення та вилучення земельних ділянок на території Боромлянської ОТГ.
17. Вносити пропозиції щодо організації охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю, брати участь у створенні територіальних громадських формувань з охорони правопорядку.
18. Участь у створенні дитячих майданчиків, місць відпочинку, фізкультурно-спортивних комплексів, споруд.
19. Організовувати відпочинок населення, проведення культурно-масових та спортивних заходів та свят.

20. Сприяти впровадження у побут нових обрядів та традицій, розвитку народної творчості.
21. Вносити пропозиції про перейменування вулиць та площ, про оголошення пам'ятниками історії та культури об'єктів, що знаходяться на території Боромлянської ОТГ.
22. Разом із уповноваженими на це органами здійснювати громадський контроль за дотриманням правил торгівлі, чистоти та порядку, санітарно-гігієнічних норм у сфері торгівлі, громадського харчування, побутового та іншого обслуговування населення на території Боромлянської ОТГ.
23. Сприяти підтримці належного стану кладовищ та інших місць поховання.

Також органи місцевого самоврядування з урахуванням конкретних місцевих умов, можливостей Боромлянської ОТГ можуть своїми рішеннями, за погодженням з Боромлянською ОТГ, передавати їй свої повноваження з управління окремими об'єктами муніципальної власності, що знаходяться на даній території, а також інші права, що належать до ведення та компетенції місцевого самоврядування з одночасною передачею відповідних матеріально-фінансових ресурсів.

2.3 Основні засади соціального та економічного розвитку Боромлянської ОТГ

Закон України №280/97-ВР від 21.05.1997 «Про місцеве самоврядування в Україні» (далі – Закон) передбачає напрями економічної діяльності органів територіального громадського самоврядування. Причини цього цілком визначено: націлити громадські формування на вирішення соціальних завдань населення за допомогою економічних засобів та забезпечити їм матеріальну основу життєдіяльності. Без економічних важелів громадські формування у існуючих ринкових відносинах мали б нульове значення. Вище зазначений

Закон наділив Боромлянську ОТГ правами створення в установленому порядку установ та організацій, що задовольняють потреби населення у товарах та послугах. А потреба у таких правах очевидна.

Також згідно чинного законодавства Боромлянська ОТГ має право:

- виступати замовником на виконання робіт з благоустрою території та комунального обслуговування населення, будівництва та ремонту житлового фонду, об'єктів соціальної інфраструктури з використанням передбачених на їх виконання коштів місцевого бюджету та власних фінансових ресурсів;
- кооперувати на добровільній основі кошти населення, підприємств, установ та організацій на фінансування цільових соціальних програм;
- можливість брати участь власними ресурсами у створенні та діяльності фінансово-кредитних установ на акціонерній або пайовій основі;
- організовувати іншу економічну діяльність, яка не заборонена законодавством, з метою задоволення соціально-економічних потреб населення.

Таким чином Закон відкрив можливість активного входження Боромлянської ОТГ до економічної діяльності. Однак за ринкових відносин ці можливості можуть залишитися можливостями, або не будуть вирішені, принаймні, два питання:

- наділення Боромлянської ОТГ правами суб'єкта фінансових відносин;
- реальне утворення у Боромлянської ОТГ фінансових ресурсів.

Знову звернемося до Закону, де закріплені повноваження щодо самостійного використання наявних у розпорядженні Боромлянської ОТГ фінансових ресурсів відповідно до її статутних цілей та програм соціально-економічного розвитку.

В даному Законі також говориться про склад фінансових ресурсів, включаючи власні, позикові кошти, а також кошти, що передаються Боромлянській об'єднаній територіальній громаді місцевою адміністрацією. Виникнення позикових коштів цілком зрозуміле. Після закінчення певного час

їх доведеться повертати. Виникнення власних коштів законодавець пов'язав з економічною діяльністю органів територіального самоврядування, добровільними внесками та пожертвуваннями підприємств, установ, організацій, а також з іншими надходженнями.

Доводиться констатувати: економічна діяльність за утворення фінансових ресурсів визнається однією із головних аргументів нормальної роботи Боромлянської ОТГ. Оскільки отримання доходів найчастіше можливе протягом певного часу, привертає увагу формула закону про кошти, які передаються Боромлянській об'єднаній територіальній громаді місцевими адміністраціями. У чому її зміст? Органи місцевого самоврядування нині обтяжені безліччю невирішених соціальних проблем. Їхні фінансові ресурси мізерні. Про просту передачу навіть певної частини цих ресурсів органам територіального громадського самоврядування не може бути й мови. Слід зазначити можливість передачі частини фінансових ресурсів за таких умов: орган територіального громадського самоврядування бере на себе питання вирішення тих чи інших соціальних проблем населення, що проживає на його території, а місцева адміністрація передає йому фінансові ресурси, які використовуються на вирішення цих проблем. Як бачимо, умови досить прості.

Орган територіального громадського самоврядування зацікавлений у такому обміні: створюються умови для участі його членів у вирішенні питань повсякденного побуту.

Тепер визначимося з основними економічними засадами діяльності Боромлянської ОТГ. Головними з них є:

- право територіальних повноважень;
- населення, яке здійснює місцеве самоврядування, необхідно визнати суб'єктом, який здійснює володіння, користування та розпорядження власністю території.
- рада як представницький орган Боромлянської ОТГ самостійно формує

передбачуваний кошторис доходів і витрат.

Власність Боромлянської ОТГ формується з таких джерел:

- житловий та нежитловий фонди;
- об'єкти соцкультпобуту;
- об'єкти зовнішнього благоустрою;
- майно, придбане внаслідок господарської діяльності;
- майно, яке безоплатно або на договірних умовах передається органам Боромлянської ОТГ.

Звичайно, не кожен орган територіального самоврядування матиме таке майно, все залежить від рівня цього органу.

Фінансові ресурси складаються з власних, позикових, бюджетних коштів, що виділяються органами державної влади та місцевого самоврядування, добровільних внесків та пожертв організацій, громадян, а також інших надходжень.

Бюджет Боромлянської ОТГ формується із таких джерел:

- бюджетні кошти;
- субвенції (будівництво, дороги);
- відсотки за вкладами та акціями;
- частка прибутку від підприємств.

Створення власних підприємств населенню території дуже вигідно. По-перше, це вирішує хоча б частково проблеми зайнятості. По-друге, кошти прокручуються кілька разів на цій території, та в свою чергу приносять подвійну, потрійну користь;

- плата за землю, що знаходиться у віданні Боромлянської ОТГ.
- надходження від здачі у найм власності Боромлянської ОТГ.
- кредити та позики, т. як Боромлянська ОТГ не завжди зможе обходитися коштами з бюджету;
- добровільні відрахування підприємств та громадян;

- доходи від місцевих позик та інших заходів, які проводяться Боромлянською ОТГ;
- штрафи за забруднення довкілля;
- надходження від добровільних внесків.

Зі сказаного вище можна зробити висновок про те, що на сучасному етапі розвитку суспільства чинне законодавство відкриває широкі можливості для зміцнення фінансової самостійності органів самоврядування та захисту їх економічних інтересів.

Демографічну ситуацію в Боромлянській ОТГ подамо на рис. 2.2.

Важливим фактором для детального уявлення демографічної ситуації в Боромлянській ОТГ є аналіз вікової структури населення.

Динамічну картину вікової структури мешканців всієї Боромлянської ОТГ подамо на рис. 2.3.

Аналіз зайнятості всередині територіальної громади подамо на рис. 2.4

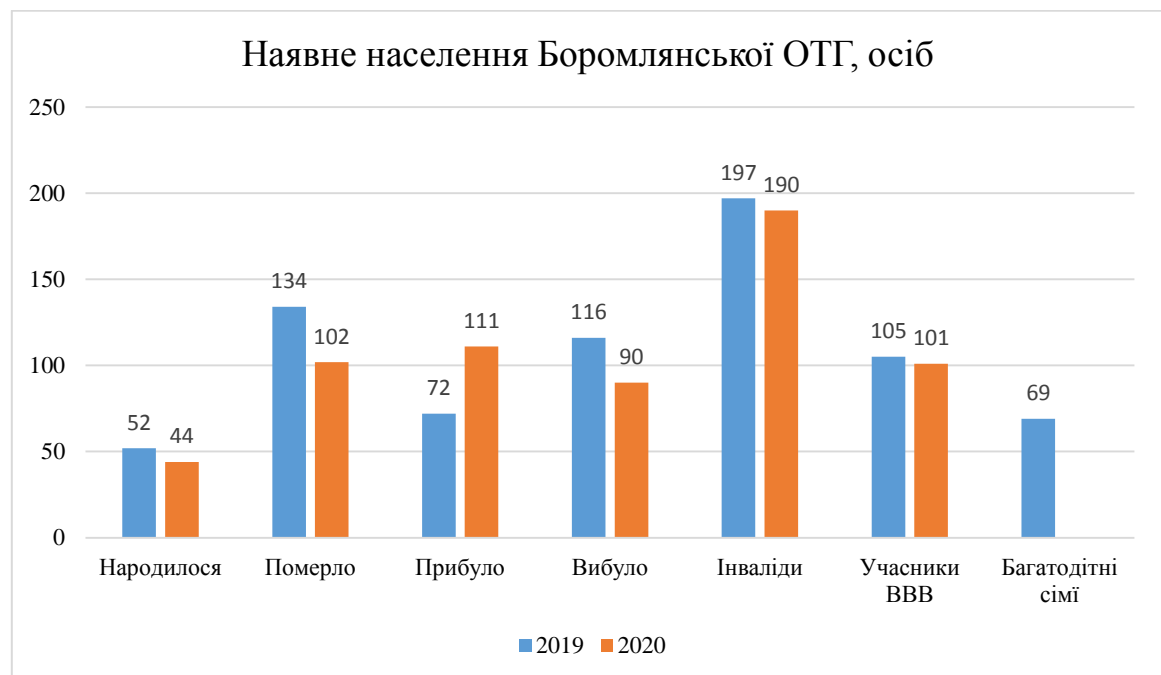

Рисунок 2.2 – Наявне населення Боромлянської ОТГ за віком та статтю у 2019 та 2020 р. р.

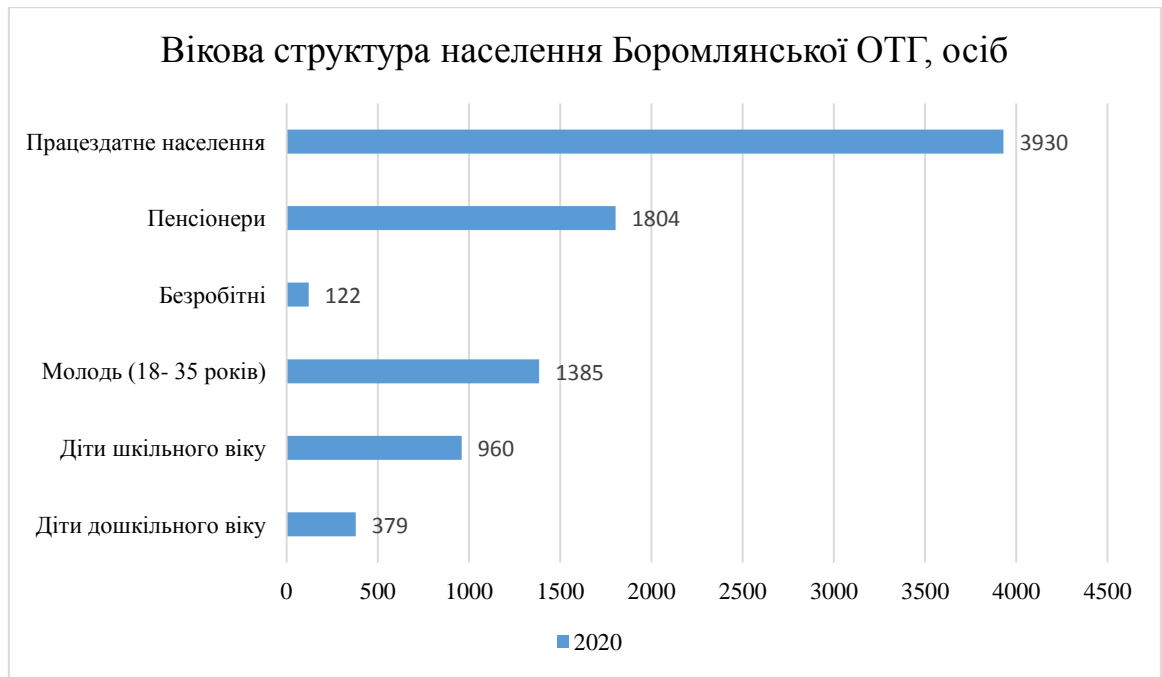

Рисунок 2.3 – Вікова структура населення Боромлянської ОТГ за 2020 р.

Аналіз зайнятості в середині Боромлянської ОТГ проведемо на рис. 2.4

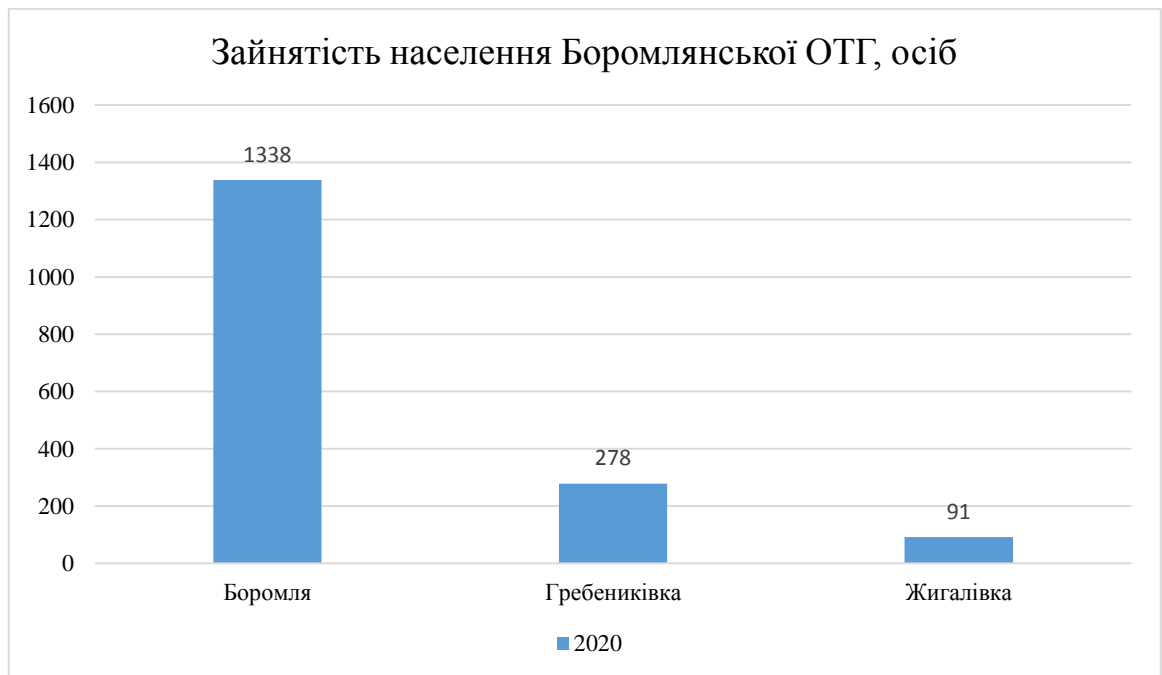

Рисунок 2.4 – Зайнятість населення громади загалом

Розглянемо структуру фінансових надходжень до Боромлянської ОТГ за використання земельних ресурсів:

- 1) загальна сума надходження плати за землю - 311,6 тис. грн.;
 - в т. ч. – надходження від фізичних осіб – 61,0 тис. грн.;
 - надходження від юридичних осіб – 250,6 тис. грн.;
- 2) фінансові надходження від орендної плати – 4482,8 тис. грн.;
 - в т. ч. – надходження від фізичних осіб – 95,0 тис. грн.;
 - надходження від юридичних осіб – 4387,8 тис. грн..

Проаналізовані дані свідчать про відносно сприятливу фінансово – економічну ситуацію в Боромлянській ОТГ, що в першу чергу обумовлено географічною близькістю розташування до міст обласного та районного значення.

Проведений нами аналіз розвитку Боромлянської ОТГ в умовах адміністративно – територіальної реформи дає можливість стверджувати нам:

п-перше, Боромлянська ОТГ, що має суттєвий потенціал розвитку та виконує важливіші загальнодержавні функції, відіграє значну роль в успішному соціально-економічному розвитку Сумського регіону.

по-друге, потенціал Боромлянської ОТГ використовується вкрай неефективно, в результаті є ряд проблем і негативних тенденцій у соціально-економічному розвитку Боромлянської ОТГ, що набувають все більшої стійкості.

по-третє, перспективи розвитку Боромлянської ОТГ визначальною мірою залежать від:

- активізації регіональних органів державної влади та місцевого самоврядування у розширенні методів управління соціально-економічними процесами;
- розвитку взаємодії з місцевим населенням та підприємницькими структурами;

- удосконаленні регіональної політики, що проводиться державними органами влади щодо Боромлянської ОТГ;
- коригування законодавства, що регулює розвиток інституту місцевого самоврядування

Використання цих та інших методів управління дозволить успішно вирішувати проблеми Боромлянської ОТГ, що, безумовно, сприятиме підвищенню якості життя селян як в Сумському регіоні так і по всій території України.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОТГ

3.1 Формування програми соціально- економічного розвитку ОТГ

З метою вирішення питань соціально – економічного розвитку Боромлянської ОТГ, для ефективного планування та вирішення господарських і соціальних завдань, на основі Закону України 280/97- ВР «Про місцеве самоврядування» Виконавчий комітет Боромлянської ОТГ затвердив Програму «Соціального та економічного удосконалення Боромлянської ОТГ на 2020 рік – 2025 роки».

Метою даної програми стало : створення умов для розвитку ефективної економіки Боромлянської ОТГ, яка володіє довгостроковим потенціалом зростання та послідовне підвищення рівня і якості життя населення

Основні положення Програми «Соціального та економічного удосконалення Боромлянської ОТГ на 2020 рік – 2025 роки»:

1. Залучення коштів із бюджетів різних рівнів для благоустрою Боромлянської ОТГ.
2. Розвиток інфраструктури споживчого ринку для задоволення потреб населення Боромлянської ОТГ у послугах організацій торгівлі та побутового обслуговування
3. Забезпечення житлом мешканців Боромлянської ОТГ, які потребують поліпшення житлових умов, та мешкають у старому житловому фонді
4. Сприяння у розвитку систем надання послуг Інтернету та стільникового зв'язку, участь у проекті «Усунення цифрової нерівності».

5. Освітлення населених пунктів Боромлянської ОТГ.
6. Залучення коштів з обласного та місцевого бюджетів на будівництво та ремонт внутрішньоселищних доріг.
7. Розвиток матеріально-технічної бази сфері фізкультури та спорту.
8. Підвищення якості послуг, що надаються населенню у сфері культури, фізкультури та спорту.
9. Створення умов для самореалізації та соціальної адаптації молоді.
10. Надання підтримки та соціальної допомоги громадянам Боромлянської ОТГ, які цього потребують.

Перелік основних заходів у Програмі «Соціального та економічного удосконалення Боромлянської ОТГ на 2020 рік – 2025 роки»:

- розвиток сільського господарства – використання інтенсивних технологій з виробництва сільськогосподарської продукції;
- розвиток торгівлі та сфери послуг – будівництво та реконструкція об'єктів торгівлі;
- розвиток житлового будівництва;
- розвиток транспортної інфраструктури – будівництво та реконструкція внутрішньоселищних доріг;
- розвиток житлово-комунального господарства;
- будівництво та реконструкція водопровідних мереж;
- здійснення заходів щодо проведення державної політики у галузі демографії.

В результаті реалізації Програми «Соціального та економічного удосконалення Боромлянської ОТГ на 2020 рік – 2025 роки» очікується:

- реалізація інвестиційних проектів, включених до програми та реалізованих у 2019 – 2025 роках;

- поліпшення якості питної води;
- покращення покриття автомобільних доріг.

Нижче наведено два приклади структуризації актуальних проблем сталого розвитку сільських територій, складені на основі регіонального досвіду розроблення відповідних програм сталого розвитку [6, с. 58-59].

Структуризація актуальних проблем стійкого розвитку сільських територій на рівні регіону:

Проведемо аналіз є проблеми Боромлянської ОТГ в умовах адміністративно-територіальної реформи:

I. Соціальні проблеми:

- низький рівень зайнятості та доходів сільського населення;
- руйнування соціальної інфраструктури;
- соціальне забезпечення сільського населення;
- диференціація рівня і якості життя в селі.

II. Економічні проблеми :

- недостатній рівень розвитку малого бізнесу;
- слабкий розвиток механізму реалізації ринкових відносин;
- низький рівень диверсифікації сільської економіки;
- недостатній рівень розвитку кооперації та інтеграції;
- низький рівень інноваційності сільської економіки;
- нераціональне використання природних ресурсів;
- поляризація розвитку сільських територій;
- застаріла інженерно – комунальна інфраструктура.

III. Скорочення природного, культурного та духовного насліддя:

- природного;
- культурного;

- духовного.

IV. Політика та інституційні перетворення:

- слабкий розвиток громадянського суспільства;
- недостатній рівень наукового, консалтингового та кадрового забезпечення сільського розвитку; відсутність, низька якість планових документів щодо стійкого розвитку сільських територій;
- реформування діяльності органів управління та самоврядування.

Розглянемо блок соціальних проблем стійкого розвитку сільських територій на рівні регіону.

I. Низький рівень зайнятості та доходів сільського населення:

- відсутність привабливих робочих місць;
- важкі умови праці;
- зростання рівня відмінності між містом та селом за рівнем доходів населення;
- низький рівень підтримки особистих підсобних господарств та інших індивідуальних видів бізнесу;
- бідність сільського населення;
- руйнування трудового та генетичного потенціалу села;
- зниження зайнятості при дефіциті кваліфікованої робочої сили;
- обмеження доступу жителів села до ресурсів забезпечення життєдіяльності та неефективність їх використання;
- складна демографічна ситуація:
 - зменшення кількості сільського населення;
 - міграція сільського населення;
- психосоціальні проблеми:
 - не престижність проживання у сільській місцевості,

відсутність мотивації до проживання у селі;

- зростання бажання жити утриманцями;
- люмпенізація сільського населення;
- алкоголізація сільського населення;
- наркоманія.

II. Руйнування соціальної інфраструктури: недостатнє облаштування сільських поселень, відсутність базових умов соціального комфорту:

- дороги та тротуари;
- комунальні та побутові послуги;
- питна вода;
- інтернет;
- мобільний зв'язок ;
- газифікація.

- скорочення мережі малокомплектних сільських шкіл, початкових та середніх професійних навчальних закладів, установ освіти, установ охорони здоров'я, культури та спорту;

- недостатні обсяги житлового будівництва.

III. Соціальне забезпечення сільського населення:

- проблеми підвищення кваліфікації та отримання нових професій;

- проблеми розвитку освіти та культури проведення дозвілля, включаючи розвиток культурних традицій;

- зниження доступності соціально – культурних послуг;

- недостатня пропаганда здорового способу життя;

- недостатня підтримка непрацездатного населення;

- пенсіонери ;
- інваліди.

- обмеженість у доступі для сільського населення освітніх, медичних, культурних, торгових, побутових послуг.

IV. Диференціація рівня та якості життя у селі:

- знелюднення відділених сільських територій;
- урбанізація приміських зон.

Сформулюємо перспективні напрямки розвитку Боромлянської ОТГ:

- диверсифікований розвиток багатогалузевої сільської економіки;
- сприяння найбільш повному та стійкому збереженню та залученню(валоризації) місцевих культурно-історичних, людських, економічних та природних ресурсів;
- облік природної, етнічної, культурної та ін. різноманітності сільських територій;
- сприяння підвищення ідентичності сільських територій, недопущення шаблонного підходу розробки програм;
- сприяння залученню сільського населення у процеси сталого сільського розвитку, формуванню соціально-відповідального громадянського суспільства;
- інституційний та інформаційно-консультаційний супровід сільського розвитку;
- популяризація сільського життя;
- створення привабливих робочих місць на сіл;
- сприяння залученню нових мешканців;
- підтримка малого бізнесу;
- нівелювання негативних наслідків від діяльності великих сільгосп підприємств агрохолдингового типу;
- розвиток сільського та екологічного туризму;

- посилення взаємодії між туризмом, екологічним сільським господарством та гастрономією;
- комплексний підхід до сільського розвитку.

Включення до поняття «сільська місцевість (сільські території)» малих міст, які є історичними, культурними, економічними, торговими та адміністративними центрами сільських територій, утворюючи разом із ними єдину цілісну систему.

3.2 Напрямки підвищення ефективності взаємодії між органами місцевого самоврядування та громадою

Опрацьовуючи матеріал для написання даного дослідження ми дійшли висновку, що для підвищення ефективності взаємодії влади з громадою громадами доцільним є здійснення таких заходів [17]:

1. З метою подолання невизначеності щодо здійснення взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю доречною є співпраця органів місцевого самоврядування з науковими установами, експертами в напрямі підготовки необхідних проектів змін до законодавства, з подальшим винесенням своїх пропозицій для центральних органів влади, осіб, які мають право законодавчої ініціативи.

2. Підвищити відповідальність посадових осіб щодо отримання достовірної інформації в громадах.

3. Покращити інтерактивну взаємодію юридичних та фізичних осіб з міською радою шляхом перегляду процедури розгляду електронних звернень та інформаційних запитів.

4. Стимулювати процедуру завершення роботи зі створення внутрішніх Інтернет-порталів міських рад.

5. Створити автоматизовану систему документообігу за допомогою використання в підрозділах міських рад відповідного програмного забезпечення, наприклад, таких програм, як «Облік рішень та розпоряджень», «Облік звернень громадян».

6. Запровадити курси підвищення кваліфікації посадових осіб органів місцевого самоврядування з поглибленим вивченням Інтернет-ресурсів, технологій он-лайн зв'язку.

7. Запровадити механізми залучення громадян до прийняття рішень щодо спрямування бюджетних коштів на розвиток міста (конкурсів для реалізації проектів з ревіталізації, облаштування міського; громадського он-лайн голосування за підтримку кращих, найбільш актуальних ідей тощо).

8. Залучати громадські організації, органи самоорганізації населення, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, квартирні та вуличні комітети, ініціативні групи до кампанії зі спрямування бюджетних коштів на розвиток міста, зокрема про ті проекти, в яких працюють ці об'єднання громадян, і які реалізуються за кошти місцевих бюджетів.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи опрацьований матеріал даного дослідження, зупинимось ще раз на низці загальних проблем територіального громадського самоврядування, які викликані на сучасному етапі розвитку місцевого самоврядування:

- неоднозначність порядку організації суб'єктів ОТГ та виборів їх виконавчих органів;
- нечітке визначення місця суб'єктів ОТГ у системі місцевого самоврядування: яке коло повноважень, які можуть справді реалізувати ОТГ самостійно або спільно з адміністраціями, які їх стосунки з місцевими адміністраціями, їх службами та органами державної влади у вирішенні спільних питань, що стосуються мешканців території;
- невизначеність щодо джерел фінансових ресурсів ОТГ, а саме яким має бути бюджетне фінансування органів місцевого самоврядування;
- неповнота та неоднозначність законодавчих та нормативних правових актів, що регулюють питання організації та діяльності суб'єктів господарювання об'єднаних територіальних громад
- недостатність матеріально-технічної бази та інформаційної підтримки ОТГ;
- невміння, а в деяких випадках і небажання органів місцевого самоврядування використати потенціал ОТГ в повній мірі;

Для вирішення перелічених проблем і з метою розвитку ОТГ на нашу думку необхідно:

- по-перше, створити асоціації органів ОТГ у місті та області;
- по-друге, розробити цільові програми підтримки та соціально – економічного розвитку ОТГ у місті та області;
- по-третє, вивчати передовий досвід регіонів з підтримки та розвитку ОТГ;

по-четверте, хоча б раз на два роки проводить науково-практичні конференції з вивчення та вирішення проблем соціально – економічного розвитку ОТГ.

В першому розділі даного дослідження було розглянуто теоретичні основи соціально – економічного розвитку територіальних громад. Нами було визначено поняття територіальних громад та їх місце у системі публічного управління, розглянуті організаційні форми об'єднаних територіальних громад та визначено зміст основних принципів і функцій організаційної діяльності об'єднаних територіальних громад.

Другий розділ даного дослідження містив аналітичне дослідження діяльності Боромлянської ОТГ, ми визначили організаційно – правові аспекти та засади соціального і економічного розвитку Боромлянської ОТГ.

В третьому розділі були сформульовані основні фактори підвищення рівня соціально – економічного розвитку територіальних громад села та розглянуто методику і основні етапи побудови ефективної програми розвитку сільських територіальних громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України // Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141, зі змінами та доповненнями станом на 21. 02. 2020 р.
2. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwimiLjf5uj0AhVBDewKHf6nAEcQFnoECBEQAQ&url=https%3A%2F%2Fboromlyanska-gromada.gov.ua%2F&usg=AOvVaw1AopudkXLGue_iVUqyKJGz
3. Про статус депутатів місцевих рад : Закон України від 11.07.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 40. - Ст. 290.
4. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 13. ст.91
5. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2025»: Указ Президента України від 12.01.2020 р.
6. ЄВРОПЕЙСЬКА ХАРТІЯ місцевого самоврядування //Офіційний вісник України. 2017. №24
7. Авер'янов В. Б. Органи виконавчої влади в Україні/ В. Б. Авер'янов. К. : Ін Юре, 2017. 47 с
8. Афонін Е. А. Громадська участь у творенні та здійсненні державної політики / Е. А. Афонін, Л. В. Гонюкова, Р. В. Войтович. К. : Центр сприяння інституц. розвитку держ. служби, 2016. 160 с. (Серія «Б-ка молодого держ. службовця»).
9. Бабінова О. О. Взаємодія органів державного управління і місцевого самоврядування з громадськістю: теоретико-методологічний аспект : автореф. дис. канд. наук з держ. упр. / Бабінова О. О. К., 18 - 20 с.

10. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні / Олександр Батанов ; за заг. ред. В. Ф. Погорілка. К. : Ін Юре, 2018. 512 с.
5. Бородін Є. І. Розвиток системи місцевого самоврядування в Україні / Є. І. Бородін, Т. М. Тарасенко. // Аспекти публічного управління. 2019. №4. С. 55–61.
6. Борденюк В. І. Місцеве самоврядування і сфера виконавчої влади / В. І. Борденюк. // Актуальні проблеми держави і права. 2019. С. 230–242
11. Взаємодія органів державної влади та громадянського суспільства : навч. посіб. / за наук. ред. д-ра соц. наук, проф. Ю. П. Сурміна, д-ра іст. наук, проф. А. М. Михненко ; авт. кол. : Ю. П. Сурмін, А. М. Михненко, Т. П. Крушельницька та ін. К. : НАДУ, 2018. 388 с.
12. Власюк О. С. Формування громадянського суспільства в Україні // Український соціум НІСД / О. С. Власюк, В. С. Крисаченко (ред. кол.) та ін. К. : Знання України, 2015. - 792 с.
13. Воронов М. М. Інститут старости у системі муніципального права України / М. М. Воронов. // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Серія «Право». 2019. №23. С. 50–54.
14. Державне управління : словник-довідник / уклад. : В. Д. Бакуменко (кер. творч. кол.), В. М. Князєв, Д. О. Безносенко, І. М. Варзар та ін. ; за заг. ред. В. М. Князєва, В. Д. Бакуменка. К. : Вид-во УАДУ, 2016. - 228 с.
15. Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи : монографія / за ред. Ю. С. Шемшученка. К. : [б. в.], 2018.
16. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні/ О.Н.Ярмиш, В.О.Серьогін [Електронний ресурс].Режим доступу: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/681/13>
17. Жуков В. Соціальне партнерство в Україні : навч. посіб. / В. Жуков, В. Скуратівський. К. : Вид-во УАДУ, 2019. 200 с.

18. Задорожня Т.В. Постійні комісії представницьких органів місцевого самоврядування : автореф. Дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право» / Т.В. Задорожня ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. К., 2016. 21 с.
19. Звіздай О. В. Нормативно-правові засади розвитку місцевого самоврядування в Україні / О. В. Звіздай. // Державне будівництво. 2019. №2015. – С. 134–142.
20. Ілюк Т. Ефективний діалог з громадськістю: теоретичні основи і методи організації / Т. Ілюк // Вісн. НАДУ. 2017. № 1. С. 239-247
21. Кондрацька Н. М. Основні системи і моделі місцевого самоврядування як різновиди системно-структурної організації муніципальної влади / Н. М. Кондрацька. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Право». 2019. №20. С. 257–261.
22. Кравченко В.В. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні (основи муніципального права) : [навч. посібник] / В.В. Кравченко, М.В. Пітцик. К. : Арарат-Центр, 2011. 176 с.
23. Кремень В. Україна у контексті глобалізму / В. Кремень, В. Ткаченко. - К. : Видавн. центр «Друк», 2018. 61 с.
24. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування: Навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2016.304 с.
25. Кроки до громадянського суспільства. Концептуальні підходи до розвитку громадянського суспільства в Україні : наук. альманах / за ред. В. П. Рубцова, А. В. Шестакової, О. О. Ціпуринди, Т. О. Сербинської. К. : Укр. акад. універсології, 2018. 256 с.
26. Лиска О. Г. Залучення громадян до прийняття рішень в місцевому самоврядуванні / О. Г. Лиска // Державне управління та місцеве самоврядування : тези ІХ Міжнар. наук. конгресу (Харків, 26-27 березня 2019 р.). Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2019. С. 99 - 100.

27. Лиска О. Г. Стратегічний та тактичний підходи до участі територіальної громади у місцевому самоврядуванні / О. Г. Лиска // Демократичні стандарти врядування й публічного адміністрування : матеріали наук.-практ. конф. За міжнар. участю (Львів, 4 квітня 2018 р.) : у 2 ч. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. Ч. 2. - С. 139 -142.
28. Любченко П. М. Місцеве самоврядування в системі інститутів громадянського суспільства: конституційно-правовий аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юр. наук : спец. 12.00.02 «конституційне право» / Любченко Павло Миколайович Харків, 2017. – 42 с.
29. Мазак А. Партнерські взаємовідносини органів управління освітою та громадянського суспільства в контексті європейського вибору України / А. Мазак // Ефективність державного управління в контексті глобалізації та євроінтеграції : матеріали наук.- практ. конф. / за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. К. : Вид-во НАДУ, 2019. Т. 2. С. 318-320.
30. Нижник Н. Р. Системний підхід в організації державного управління : навч. посіб. / Н. Р. Нижник, О. А. Машков ; за заг. ред. Н. Р. Нижник. К. : Вид-во УАДУ, 2017. 160 с.
31. Пахолок В. М. Система місцевого самоврядування у контексті поділу влади / В. М. Пахолок. // Науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету. 2018. №8.С. 24–30.
32. Рада та громада (або як залучити громадян до місцевого самоврядування): Посібник для працівників органів місцевого самоврядування. К. : Академпрес, 2016. 132 с.
33. Розвиток партнерства між місцевою владою та громадським сектором у сфері надання громадських послуг : монографія / О. В. Берданова, В. М. Вакуленко та ін. ; за ред. Ю. П. Лебединського. Ужгород : Патент, 2019. - 192 с.

34. Семко С.О. Організаційні форми роботи представницьких органів місцевого самоврядування в Україні: дис. канд. юр. наук: 12.00.02/ Семко Світлана Олегівна. Харків, 2018. 237с.
35. Серьогіна С.Г. Особливості правового статусу Депутатів місцевих рад та посадових осіб місцевого самоврядування / С.Г. Серьогіна // Проблеми функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів : [монографія] / за заг. ред. Ю.М. Тодики. Х. : Право, 2019. С. 324-345.
36. Сурмін Ю. П. Проблеми місцевого самоврядування та формування муніципального менеджменту / Ю. П. Сурмін // Актуальні проблеми муніципального управління : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 15 груд. 2018 р.) / за заг. ред. В. К. Присяжнюка, В. Д. Бакуменка, Т. В. Іванової. К. : Видавн.-поліграф. центр Акад. муніцип. упр., 2019. С. 29-38.
37. Участь громадян у прийнятті державних рішень // Партнерська взаємодія влади і громадських інститутів в Україні: загальна методологія, запровадження, міжнародний досвід. К. : [б.в.], 2019. 31 с.
38. Формування громадянського суспільства в Україні: стан, проблеми, перспективи : зб. наук. пр. УАДУ / кол. авт. ; за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. К. : Вид-во УАДУ, 2020. 252 с.
39. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: підручник/ О.Ф.Фрицький.– К.: Юрінком Інтер, 2018. 536с.
40. Цвік М. В. Взаємодія законодавчої, виконавчої гілок влади та референдуму в системі народовладдя / М. В. Цвік // Вісн. Акад. правов. наук України. 2018. № 3.
41. Чернецька О.В. Конституційно-правовий статус Депутатів місцевих рад за законодавством України : [монографія] / О.В. Чернецька. К. : ВД «Скіф» ; КНТ, 2018. 144 с.
42. Шаповал В. Д. Конституційно–правовий статус сільського, селищного, міського голови в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр.

наук : спец. 12.00.02 «конституційне право, муніципальне право» / Шаповал Валерій Дмитрович. Київ, 2018. 22 с.

43. Щебетун І. С. Системи місцевого самоврядування: доктринальні підходи до визначення поняття / Ірина Степанівна Щебетун. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2018. №4. С. 99–107.